

Rivierkreeften en de aquariumhobby

Tot een tiental jaar geleden was het vrij uitzonderlijk om in de Benelux kreeften te zien in aquaria. De meeste dierenwinkels specialiseren zich in (tropische) siervissen die voor een breed publiek toegankelijk zijn en hebben weinig of geen aandacht voor zoetwaterongewervelden.

Een twintigtal jaar geleden kwam er vanuit Duitsland en Nederland meer aandacht voor een groep van makkelijk te houden garnalen die zich in zoet water kunnen voortplanten. Tegelijkertijd kwamen de rivierkreeften ook meer op de voorgrond en kregen ze meer aandacht.

In België is het houden van rivierkreeften in aquaria nog vrij onbekend maar in de loop van de laatste jaren werden er steeds vaker rivierkreeften aangeboden in gespecialiseerde aquariumzaken.

De rivierkreeften die nu in België verwilderd zijn werden hier vanaf het tweede deel van de 19e eeuw ingevoerd om als consumptieproduct te worden verhandeld. In de toekomst is het niet uit te sluiten dat bepaalde soorten kreeften via de dierenhandel ook in het wild terecht kunnen komen en hierdoor een nieuwe bedreiging kunnen vormen voor het milieu.

Hoewel rivierkreeften solitaire dieren zijn worden ze vaak per koppel of met meerdere individuen samen gehouden in het aquarium

De rivierkreeften die in dierenwinkels worden aangeboden zijn vaak van tropische oorsprong. Hun ongewoon uiterlijk en aantrekkelijke kleuren maken van hen geliefde huisdieren.

Niet veel mensen hebben de nodige ervaring om rivierkreeften te houden en vaak beseffen enthousiaste liefhebbers niet dat kreeften ook in het aquarium voor veel overlast kunnen zorgen. De aankoop van een rivierkreeft als aquariumdier is dan ook vaak een impulsaankoop. Doordat rivierkreeften omnivoren zijn zullen ze zich vaak niet beperken tot het voer dat ze van hun eigenaar krijgen maar gaan ze aquariumplanten aanvreten en andere aquariumbewoners aanvallen. Rivierkreeften in het aquarium hebben dan ook terecht van vele mensen de stempel van wandelende bulldozer en visserval meegekregen. Doordat kreeften van nature versholten leven en graag hun eigen hol graven bezorgen ze hun eigenaar bijkomende kopzorgen omdat ze

graag het aquarium naar eigen smaak herinrichten. Dit wil zeggen dat ze met hun scharen de bodem, de stenen en het hout dat als decoratie moet dienen heen en weer sleuren doorheen de bak. Planten worden meestal ontworteld en/of opgegeten. Vissen (in het bijzonder de soorten die op de bodem slapen) worden ook gegrepen en opgegeten.

Eigenlijk zouden kreeften in een speciaalbak gehouden moeten worden, als solitair dier (kreeften zijn geen groepsdieren en vechten met elkaar als ze niet genoeg eigen ruimte en schuilplaatsen hebben) met een bodem van zand of grind en enkele steenpartijen, maar zonder planten of vissen.

Cherax lorentzi, een rivierkreeft uit Papua Nieuw-Guinea. Deze kleurrijke dieren leven in warme wateren en maken geen schijn van kans om de koude Europese winters te overleven. Deze soorten zullen nooit invasieve exoten worden.

Enmalig worden er bijzondere soorten aangeboden zoals deze *Procambarus llamasii*, de geelband rivierkreeft uit Yucatan. Meestal vinden deze kreeften hun weg naar de Duitse hobbymarkt voordat ze ook elders in Europa op hobbybeurzen en in aquariumspecialzaken verschijnen.

Kreeften zijn bijzonder vruchtbaar en als ze nakweek produceren is dat steeds in grote hoeveelheden. Per keer komen er gemiddeld een honderdtal kreeftjes mensen weten niet wat ze met de

bij en vele extra kreeften moeten doen. Soms worden ze naar de winkel gebracht of weggegeven aan bevriende hobbyisten, maar het kan ook

gebeuren dat ze gewoon in de plaatselijke vijver of beek worden losgelaten. Volwassen kreeften die voor overlast zorgen kunnen ook op deze wijze in het natuurlijk milieu terechtkomen.

Het loslaten van dieren die hier niet in het wild thuishoren kan op termijn voor problemen zorgen als ze in staat zijn om te overleven en zich voort te planten. Dit is niet enkel waar voor rivierkreeften, de problematiek rond invasieve exoten is voor alle groepen van planten en dieren geldig en tal van voorbeelden illustreren dan ook goed het ecologische drama dat achter deze schijnbaar onschuldige uitzettingen schuilgaat.

Het is onmogelijk om alle soorten die in de handel worden aangeboden hier te bespreken, daarom blijven we beperkt tot de soorten die de afgelopen 10 jaar het meest in Belgische dierenzaken werden aangetroffen. Ook is het aanbod erg wisselend en hangt het in sterke mate af van de specialisatie van handelaars en de soortenlijst van de groothandelaars waar importdieren bij worden aangekocht. Sommige zeldzame soorten worden eenmalig aangeboden met als gevolg dat er ook weinig informatie over ze beschikbaar is.

Bij de rivierkreeften die met enige regelmaat worden aangeboden horen ook invasieve exoten die al in het wild aanwezig zijn. Het gaat om de volgende soorten:

- *Astacus leptodactylus*
- *Orconectes limosus*
- *Procambarus clarkii*
- *Pacifastacus leniusculus*

De grote rivierkreeften kunnen ter vereenvoudiging in twee geslachten worden verdeeld. De Noord-Amerikaanse rivierkreeften van het genus *Procambarus* en de Australische rivierkreeften van het genus *Cherax* (afkomstig zijn van het Australische vasteland of Papua Nieuw Guinea).

De kleinere dwergkreeften van het genus *Cambarellus* (Midden en Noord Amerika) blijven veel kleiner (zelden groter dan 4 cm) en zijn daarom erg populair. Er zijn nog geen meldingen dat ze de Belgische winter kunnen overleven of dat ze ooit in het wild in Europa werden teruggevonden.

Soortenoverzicht

Procambarus clarkii

Van *Procambarus clarkii* bestaan er tegenwoordig verschillende kweeklijnen die door langdurige selectie een speciale kleur hebben. *Procambarus clarkii* is in België nog steeds de meest aangeboden soort en kan in de volgende kleuren worden gevonden: Wit (albino), lichtblauw, donkerblauw, licht oranje (uniform) en rood (uniform, zonder zwart). Deze rivierkreeften worden voor de handel gekweekt omdat ze sterk zijn en weinig eisen stellen aan hun verblijf. De gekweekte dieren zijn even invasief en destructief als hun wildkleur soortgenoten. Bijgevolg is het vrijlaten van deze dieren in de natuur NOOIT een optie!

Kleur: rood, oranje, wit, lichtblauw, donkerblauw. De wildkleur is ongelijkmatig rood met lichte en donkere delen.

Gedrag: Erg agressieve soort, valt vissen en soortgenoten aan. Planten worden aangevreten.

Moeilijkheidsgraad: makkelijk indien aan de eisen van de dieren wordt voldaan. Wildvang dieren gaan vaak in hongerstaking na vangst, bij kweekdieren is dit niet het geval.

Commerciële namen: clarkii red, clarkii white, clarkii ghost (met rood/wit/blauw) en tal van andere fantasienamen.

De rode wildkleur wordt zelden aangeboden, witte en lichtblauwe kreeften genieten een zekere populariteit.

Procambarus alleni (Blauwe Floridakreeft)

Procambarus alleni wordt als een blauwe kleurvorm verkocht, in het wild zijn deze dieren bruin of roodbruin met een gemarmerde tekening. De blauwe *alleni* is een kreeft met een wisselvallig karakter, maar in het algemeen worden ze als minder vernielzuchtig beschouwd dan *Procambarus clarkii*.

Kleur: Van licht tot donkerblauw (hangt van de kweeklijn af, net voor en na het verschalen kan de kleur donkerder zijn of lichtjes roodbruin).

Gedrag: Kan met soortgenoten van zelfde grootte, staat bekend als een sloper in het aquarium, zal andere aquariumbewoners aanvallen. Jongen onderling kunnen kannibalisme vertonen.

Moeilijkheidsgraad: Makkelijke soort voor beginners.
Commerciële namen: Blauwe kreeft, Blauwe Floridakreeft, Electric Blue (wordt ook gebruikt bij blauwe *Cherax quadricarinatus*), Tsjernobil Blue (enkel voor de zuiverste blauwe kweeklijnen)

Procambarus sp. (Marmerkreeft)

De marmerkreeft is van alle kreeften die in de handel worden aangeboden wellicht de potentieel grootste bedreiging indien ze in het wild terecht zouden komen.

Het is één van de taaiste soorten, ze weerstaan letterlijk de

slechtse omstandigheden. De Europese winter is wellicht geen probleem voor deze kreeften.

Ze produceren niet meer eitjes per dracht dan andere soorten maar doordat deze soort zich via maagdelijke voortplanting (ook parthenogenese genaamd) vermeerderd zal één enkel individu volstaan om een nieuwe populatie te starten. Omdat elk individu deel neemt aan de voortplanting kan de populatie heel snel uitbreiden.

Kleur: Gemarmerd, soms groenig van kleur. Onder bepaalde omstandigheden kunnen ze een blauwachtige kleur krijgen, deze kleur is niet permanent en is nooit zo sterk uitgesproken als bij de blauwe alleni.

Gedrag: Zonder twijfel de meest vernielzuchtige kreeft die er is, ze eten alle planten op en jagen actief op vissen, onder elkaar vertonen ze kannibalisme (meer uitgesproken wanneer dieren van verschillende lengte samen worden gehouden)

Moeilijkheidsgraad: Eén van de makkelijkste soorten, ze aanvaarden bijna elk voedsel, ze horen echter wel in een aquarium zonder planten of medebewoners (ook planten en decoratiestukken van plastic worden aangevreten!).

Commerciële namen: Marmerkreeft, Gemarmerde kreeft, Marmorkrebs, Procambarus sp. marmor.

Cherax quadricarinatus

(De Australische Yabby / Roodschaarkreeft)

Cherax quadricarinatus is een populaire consumptiekreeft die in Australië massaal gekweekt wordt voor de export. In België is dit samen met *P. clarkii* één van de meest aangeboden soorten in de hobby. In tegenstelling tot de

meeste Cherax kreeften groeien ze snel en vertonen ze een relatief agressief gedrag. Met soortgenoten zijn ze echter bijzonder verdraagzaam en vriendelijk. Van deze eigenschap wordt in de kwekerijen misbruik gemaakt om ze met zo veel mogelijk op een te kleine oppervlakte te houden.

In de handel worden ze vaak onder fantasienamen verkocht. Voor blauwe dieren is dit regelmatig onder de naam "Electric blue" of variaties hierop.

De mannetjes zijn te herkennen aan de rode vlek aan de buitenkant van de scharen. Dit is een plaatselijke ontkalking van de schaal en voelt zacht aan. De vlek is groter bij dominante mannetjes. Dit kenmerk is typisch voor de Cherax soorten van het subgenus Astaconephrops waar ook de Cherax boesemani toe hoort (zie verder).

Kleur: Bruinig of bruin met blauw, sommige mannetjes kunnen volledig blauw zijn. Speciale kweekvormen zijn lichtblauw tot bijna wit, ze worden echter nog maar zelden aangeboden. Het aanbod is meestal wildkleur. Als ze jong zijn hebben ze bijna altijd een bruine kleur.

Gedrag: Vriendelijk met soortgenoten maar agressief ten opzicht van andere dieren. Ze eten waterplanten op en jagen op vissen.

Moeilijkheidsgraad: makkelijk, een plantaardig dieet krijgt de voorkeur.

Commerciële namen: Electric blue (blauwe kleurvorm), Roodklauw, Roodklauwkreeft, Yabby.

Cherax boesemani

Deze soort is afkomstig uit de Ajamaru meren die deel uitmaken van het Kais rivierencomplex op Papua Nieuw Guinea. Ze worden sinds een vijftal jaar aangeboden op de Europese markt. De import van deze dieren is exclusief bestemd voor de aquariumhobby. Over de taxonomische plaats van deze kreeften heerst nog een zekere onduidelijkheid.

In 2008 werd de soort beschreven en op naam gebracht door onbekende kreeften uit de Duitse aquariumhobby te vergelijken met type-materiaal dat door Dr. M. Boeseman tijdens een expeditie (1955) in Papua Nieuw Guinea werd verzameld. In hun natuurlijk milieu komen ze voor in ondiepe heldere stilstaande wateren met veel vegetatie. Ze kunnen in verschillende kleurvormen voorkomen die onder tal van fantasienamen worden verkocht. De meest courante commerciële namen staan hieronder tussen haakjes bij hun overeenstemmende kleurvorm vermeld.

Kleur: Rood of roodbruin (Red-Brick), diep donker blauw

met oranje aan de staart (Blue-Moon, Blue-Brick), roze/paars met blauwe scharen (Hoa Creek), Groen met blauwachtig groene scharen en blauwe poten (Green Grass, Irianto Green).

Gedrag: Zeer vriendelijke en rustige kreeft. Leeft heel teruggetrokken en laat zich niet graag zien. Ze brengen meer dan 90% van tijd tijd door in hun schuilplaats en hebben de gewoonte op de opening van hun hol af te sluiten met stenen en grind. Als niet voldoende schuilplaatsen aangeboden worden kunnen deze dieren stress krijgen. Ze graven graag en zijn vriendelijk tegen soortgenoten. waterplanten worden ontworteld, vissen worden bij gelegenheid gegrepen. Bij stress laten ze zich nog minder vaak zien en eten ze minder. Ze groeien héél traag.

Moeilijkheidsgraad: Middelmatic. Leven heel erg verscholen en laten zich niet graag zien, ze zijn snel bang en stressgevoelig.

Commerciële namen: Cherax Red Brick, Cherax Blue Moon, Cherax Hoa Creek, Cherax Green Grass, Cherax Rainbow, Cherax Irianto.

Cherax holthuisi

De Cherax holthuisi is afkomstig van Irian Jaya uit Papua Nieuw Guinea. Ook deze soort werd beschreven nadat ze enkele jaren geleden in de Europese aquariumhobby hun opmars deden. Ze kregen hun naam als eerbetoon aan Dr. Lipke Bijdeley Holthuis (21 April 1921 – 7 Maart 2008) van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie (het huidige Naturalis te Leiden). Deze bekende wetenschapper werkte zijn leven lang met kreeftachtigen en wordt beschouwd als één van de grote namen op het vlak van onderzoek naar rivierkreeften.

De kreeften worden het meest aangeboden als een middelgrote lichtoranje kreeft die kenmerkende plumpe scharen heeft. Door hun vriendelijke karakter en het feit dat ze planten en vissen meestal met rust laten zijn ze erg geliefd. Donkere exemplaren die bijna volledig zwart zijn worden onder de naam "orange tip" verkocht. De toppen van de scharen zijn oranje. Volledig zwarte dieren (kunnen ook donkerbruin of zwart met groene grondkleur zijn) worden onder de naam "black scorpion" verkocht maar worden nog relatief weinig aangeboden.

Kruisingen tussen de verschillende kleurvormen zijn mogelijk.

Kleur: Bleek oranje of beige (soms bijna wit), zwart of donkerbruin met oranje toppen aan de scharen of volledig zwart.

Gedrag: Een relatief vriendelijke maar schuwe kreeft. Het gedrag is vergelijkbaar met Cherax boesemani.

Moeilijkheidsgraad: Makkelijk maar stressgevoeliger dan de meeste soorten, leven graag verscholen (voldoende schuilplaatsen zijn belangrijk!)

Commerciële namen: Cherax abricos, Cherax apricot, Cherax orange tip, Cherax black scorpion, enz...

Cherax peckny (zebrakreeft)

Kleur: Een veelkleurige soort met een typisch zwart/wit patroon op de staart en witte scharen.

Gedrag: Sterk individueel gebonden. Sommige individuen zijn rustig en doen medebewoners geen kwaad, anderen zijn dan weer agressief en vernielzuchtig. Ze horen tot de meer felle Cherax kreeften. Vaak vergelijkbaar met Cherax quadricarinatus.

Moeilijkheidsgraad: Makkelijk, maar moeilijk samen te houden met medebewoners.

Commerciële namen: zebra-kreeft, tijgerkreeft, Cherax tiger, Cherax zebra.

Cambarellus Patzcuarensis var. Oranje (CPO)

Kleur: Oranje (wildkleur is bruin)

Gedrag: Staat bekend als de meest agressieve dwergkreeft. Jaagt actief op visjes en ongewervelden. Vechten veel en kunnen soortgenoten zwaar verwonden. In groep gehouden kan het zijn dat onderdrukte dieren poten en scharen missen, in ernstige gevallen vaak met de dood tot gevolg.

Moeilijkheidsgraad: Makkelijk, maar wel erg agressief voor een dwergkreeft.

Commerciële namen: CPO (oranje), choco kreeft (bruine kleurvorm), oranje dwergkreeft.

Naast de CPO die ook onder de naam Cambarellus patzcuarensis 'choco' wordt verkocht zijn er nog andere dwergkreeftjes die populair zijn om in het aquarium te houden. De meest bekende soorten zijn:

- Cambarellus texanus
- Cambarellus chapalanus
- Cambarellus puer

